

Sandhamnsholmarna

Önskemål om en utflyktshamn i skärgården väcktes ganska tidigt i Saltsjöbaden Båtklubb som efter sin tillkomst 1926 växte snabbt i medlemsantal. 1935 fick dåvarande ordföranden Wictor Matsson kännedom om en fastighet till salu i yttre delen av Ingaröfjärden och inledde omedelbart förhandlingar.

Så småningom hade ägaren, målarmästare C-J Karlsson från Äppelvikens i Stockholm flera anbud, - det högsta på 8000:- Målarmästaren föredrog dock anbudet på 6000:- från Saltsjöbadens Båtklubb för att "holmen på så sätt skulle komma fler till del."

Detta uttryck av idealism och förståelse för båtklubben som bildats bland de mindre bemedlade järnvägsarbetarna vid dåvarande Saltsjöbanan har under årens lopp samlat ett oräkneligt antal tacksamma tankar.

Vi föreslår återigen att alla vi nuvarande medlemmar sänder en tacksamhetens tanke till målarmästaren i sin himmel.

Här kan nämnas att markpriset redan på denna tid var något helt annat i innerstaden och i Mälaren. Dåvarande Mälarens Motorbåtsförbund fick t.ex. 1930 ett bud på ön Kanan (i Bockholmssundets inlopp) till det astronomiska priset av 88.000:- !!

För SBK var emellertid 6000:- det högsta man kunde sträcka sig till och man sökte lösa det ekonomiska genom att bl.a. erbjuda ständigt medlemskap för 40:- ! Resultatet var dock blygsamt och man sökte och fick ett lån i Stockholms Sparbank genom att samtliga styrelseledamöter gick i personlig borgen.

Denna förutseende styrelse bestod utöver Wictor Matsson, tillika initiativtagare till klubbens grundande, av K E Westin, Edvard Nordgren, Bruno Hult, C G O Eriksson, (allmänt känd som Septembererik) och David Svärm.

Den förvärvade fastigheten bestod av en huvudö och ett mindre skär till en sammanlagd yta av c:a 20.000 m². Se mittuppslagets flygfoto. Avståndet från Saltsjöbaden, som med moderna finesser uppmätts till 7,16 nautiska mil från mastkranen i Pålänsviken, ansågs av några vara alldeles för långt, - och med dåtida båtar och motorer var det inte så underligt.

På ön fanns en liten brygga (inre bryggan) en stuga i skydd av den höga bergryggen i norr (Storstugan) en liten gäststuga och redskapsbod mellan hamnen och pumpen som på den tiden hade gott vatten och försöjde de närmaste öarna. Vidare en toalett på nuvarande klubbhusets plats och en liten enrumsstuga på öns södra del. I denna fanns endast krokare i väggarna för hängkojer. Stugan troligen använd som bevakningskur under kriget 1914-18 och såldes för 150:- till klubben av dåvarande ägaren fyrringenjören Hultman.

Stugorna har under alla år hyrts ut för en billig penning, framför allt till barnfamiljer, helt i linje med klubbens anda. Många av dagens medlemmar har tillbringat sina somrar på ön och för dem symboliserar ön begreppen sommar, sol, sommarlov, frihet m m, m m. Många är "uppvuxna" på Sandhamnsholmarna. Ett antal gästböcker från stugorna vittnar om det rekreativvärde och den trivsel som överhuvudtaget inte går att överföra i krassare värderingar.

Pga båtbeståndets begränsningar och det långa avståndet anordnades det organiserade utflykter till ön med livliga fester, sillsexor och tävlingar. Den första förbundsregattan startade från Sandhamnsholmarna redan 1939. (1980-års motsvarighet kunde tyvärr inte göra detsamma eftersom vi f.n. inte tillhör det regionala båtförbundet.)

Det fanns även livlig aktivitet för att underhålla nyförvärvet liksom för att anpassa den för klubbens behov. Allt arbete utfördes ideellt mot klubbens tack i form av mat och dryck och man var noga med att inte företa sig några allvarliga förändringar i öns naturliga miljö och karga fauna.

Öns olika delar kom så småningom att benämnas efter olika episoder. Västerlånggatan har alltid varit utsiktsplatsen mot fjärdarna runtomkring, liksom för att studera stjärnorna under ljumma augustikvällar och nätter. Den mäktiga bergryggen med spår av inlandsisen är härlig att gå fram och tillbaka på.

Viken bakom nuvarande klubbhus kom att benämnas efter stughyrarnas skyldighet att efter sin vistelse tömma toalettkärlen. Denna tömning skedde i sjön i den djupa klippskrevan där det byggdes en ny brygga under fjolårets arbetsdag med tillhörande trevligheter.

Viken döptes då om efter gudfadern till bryggan, Binger Larsson, v. hamnfogde i klubben. Pga sitt arbetstidsschema var BL förhindrad delta i denna tilldragelse varför det uppstått en livlig diskussion om huruvida planken i bryggan fastspikats rätt- eller felvända !!! Bryggan kommer förhoppningsvis dock att fungera bra som nödbrygga vid hårda västliga vindar!!

Den lilla svårtillgängliga viken väst nuv. bastun blev Sommars vik sedan Oskar Sommar avpassat sina förtöjningslinor speciellt för rådande förhållande där. Viken, eller rättare sagt området mellan bränningarna, övertogs sedermera av Henry Lundberg och delas numera broderligt av Gösta Persson, Olle Asplund och Nisse Bengtsson, helt beroende på vem som kommer först...

Det grunda sundet mellan huvudön och skäret strax syd om döptes till Sanfrids sund efter det att Sanfrid Persson under en navigeringstävling i mörker och full fart brakat igenom det. Bukfenorna klarade sig och tävlingen fortsatte. Det var mindre allvar på den tiden...

Under krigsåren då all motorbåtstrafik var förbjuden förekom det ofta att man rodde ut till ön för att ha trevligt och fiska!

Kan någon tänka sig detta i dag?

Ett fåtal segelbåtar fanns på den tiden och dessa kunde få särskilda passerkort av sjöfartskontrollen.

På begäran av klubben angjorde Waxholmsbolagets "Måsen" klubbholmen lördagar och söndagar, men det lände ofta att kapten Sundin tog en omväg förbi ön för att lämna ett meddelande eller post till någon som hyrde stugorna, - större var inte etablissemanget på den tiden. Kan någon tänka sig något sådant i dag ?

1965 fick klubben byggnadstillstånd för nuvarande klubbhuset varvid den gamla förfallna gäststugan revs. Kort därpå kom även bastun till och har sedan dess värmt många frusen kropp och lugnat själen. Tyvärr har inte alla haft full förståelse för att all ved bärs på ett eller annat sätt till ön av någon...

Klubbhuset och bastun var det sista som huvudsakligen byggdes som ideellt arbete. Efter detta har vår egen tid kommit in med sin värdering av fritiden och den därav följande starka kopplingen till ekonomiska termer. Det är lite tragiskt eftersom den gamla gemenskapsandan och trivseln runt de gemensamma intressen dör ut i takt med detta och klubben ingalunda får mer i utbyte mot ökande kostnader.

Åter till 1935 och den 22 juni. Då skulle ön högtidligen invigas med alla medlemmar samlade, men det blåste upp en våldsam storm med 20 m/s vindhastigheter och vattnet steg ovanför bryggorna. Hustrur och barn fick söka lä medan männen räddade båtarna och hela festen kom av sig.

Att sådant kan inträffa har undertecknad med goda vänner blivit varse och respekten för till synes skyddade vatten har därmed reviderats. Ovanstående beskrivning stämde exakt frånsett att vi pga styrkans ringa numerär fick hjälp av tappra och tuffa hustrur att hindra båtarna från att klättra upp på bryggorna innan vi överhuvudtaget lyckades rädda dem ur hamnen. Hustrurna har sedan dess, kanske med all rätt, levt ganska högt på denna hjälp...

Emellertid har det under källforskningarna till dessa rader framkommit att klubbens ovärderliga tillgång, Sandhamnsholmarna, aldrig blev eller har blivit invigda på reglementsensligt och vederbörligt sätt. Därför avslutas denna korta historik med en vink åt 1981 års styrelse och klubbholmsfogde om lämpligheten att eliminera denna uppenbara försummelse t.ex. under klubbens innevarande 55:e verksamhetsår...

Pertti Koukonen o Sture Karlsson

med hjälp av minnesbilder o autentiska anteckningar liksom material ur hembygdsföreningens samlingar.